

HEGYI KATALIN

A megmozdult szótár

Kiállítás a Petőfi Irodalmi Múzeumban Weöres Sándor születésének 100. évfordulója alkalmából

Nem voltunk könnyű helyzetben, amikor Weöres Sándor költészetéhez méltó kiállítást szerettünk volna rendezni ebből a jeles alkalomból. Weöres tárgyi hagyatéka a csöngői Weöres Sándor és Károlyi Amy Emlékház állandó kiállításában látható. A kiállítást a megjelent Weöres-kötetek gondozója, a költő teljes életművének kiváló ismerője, Steinert Ágota rendezte, ő írta a forgatókönyvet, a látványtervet Kemény Gyula kollégánk készítette és valósította meg. Egy nagyszabású, az egész életműre kitekintő, a költő házaspárhoz méltó kiállítás született 2006-ban a megújult szülőházban. Ez a tény azt jelentette, hogy nem tudunk hagyományos irodalmi kiállítási módszerekkel közelíteni Weöres Sándor bemutatásához, mert nem áll rendelkezésünkre olyan tárgyi anyag, ami szükséges lenne ehhez.

Weöres *Önarckép* című versében írja: „Barátom, ki azt mondd, ismersz engem, / nézd meg szobámat: nincsenek benne díszek, / miket magam választottam; nyisd szekrényemet: / benn semmi jellemzőt sem találsz.” Az idézett gondolat meggyőzött bennünket arról, hogy nem is fontos, hogy az őt körülvevő tárgyak megjelenjenek a kiállításban, mert a milió, amiben élt, őt nem érdekelte, azt elsősorban felesége, Károlyi Amy teremtette meg a maga és férje számára.

A Petőfi Irodalmi Múzeum különböző táraiban sok Weöreshöz kapcsolódó kéziratos dokumentum, művészeti alkotás, hang- és filmfelvétel van, ezekből válogathattunk a kiállításához. A kéziratos anyagunk 109 tételből áll, ebben versek és levelek vannak, de esetleges, hogy mely versek kézirata van nálunk, ezért ezt az anyagot mérsékelten tudtuk felhasználni a kiállításban. A levelek sok érdekes információt tartalmaznak Weöres versírással kapcsolatos gondolatairól, utazásairól. Ezeket fel tudtuk használni munkánk során. A Művészeti és Relikviatárban található fotó és képzőművészeti gyűjtemény sok értékes és érdekes anyagot őriz, amelyek fontos részeivé váltak a tárlatnak. A hangfelvételek és dokumentumfilmek gyűjteménye is gazdag Média tárunkban, amiből válogathattunk kedvünkre. Mindezek még mindig kevésnek bizonyultak, hogy Weöres munkásságát bemutassuk.

Ezért gondoltuk azt, hogy összefogunk a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen. Felkértük Ruttkay Zsófiát, a MOME Kreatív Technológiai Labor vezetőjét, hogy alakítson egy csoportot, amely kreatív, a látogatót bevonó nyelvi játékokon keresztül mutassa be Weöres Sándor költészetét. A csapat összeállt: Nagy Ágoston, Ruttkay Zsófia, Sárosi Róbert és Samu Bence vett részt a munkában. Tizenhat ötletet hoztak, amelyből 11 projektet választottunk ki. Végül 10 játékos szoftver valósult meg, és egy tájékoztató adatbázis Weöres Sándor utazásairól, amelyben egy világtérképen

látható egy-egy város, és olvasható, nézhető ezekhez a helyekhez kapcsolódó vers, levélrészlet, visszaemlékezés, fénykép. A munkacsoporttal többször is találkoztunk, és finomítottuk az ötleteket, Weöres verseihez alkalmazkodó variációkat dolgoztunk ki. Ezzel elkezdődhetett az érdemi munka. Felkértük Bartal Máriát, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének tanársegédjét – aki évek óta foglalkozik Weöres életművével, tanítja azt és doktorált is *Mitologizációs folyamatok Weöres Sándor költészetében* címmel 2012-ben –, hogy vegyen részt a munkában. Szükségünk volt olyan hozzáértő személyre, aki a teljes életmű ismeretében, a projektek sajátosságaihoz igazodva tud szövegeket válogatni a hatalmas életműből. Fontos szempont volt, hogy a kiállításban szereplő 150 vers arányosan mutassa be a költői életművet. Az is világossá vált számunkra, hogy ez a kiállítás elsősorban költészeti kiállítás, s csak egy-egy pontján hívja fel a figyelmet Weöres más műfajokban alkotott munkásságára (próza, színház, *Psyche*).

Ezzel tartalmilag megoldottuk a kiállítást. Olyan kreatív, interaktív játéklehetőséget adtunk a látogatónak, amely feltételezi, hogy Weöres Sándor szövegeivel foglalkozzék. A játékok használatával, megoldási kísérleteivel intenzíven ismerkedik a költő verseivel. A projektek óvodás korú gyerekektől a kultúra és irodalom iránt érdeklődő felnőttekig, sőt az irodalomhoz és Weöres Sándor költészetéhez értő látogatókig mindenkinek nagyszerű lehetőségeket adnak.

Gondolnunk kellett azokra is, akik nem szeretnének ennyire aktívan részt venni a kiállítás és a költő életművének megismerésében, akik idegenkednek a számítógépek használatától. Ezért tíz tematikus táblát terveztünk, amelyeken Weöres Sándor életét, inspiráló élményeit, s az életművére jellemző eredményeket mutatjuk be. A tíz téma: család, szülőföld (szülők és Csöngé bemutatása), mesterek (Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Füst Milán, Hamvas Béla), barátok (Takáts Gyula, Csorba Győző, Illés Árpád festőművész, Várkonyi Nándor, Fülep Lajos, Pével Ágoston), *A vers születése* című doktori disszertációjának feldolgozása, a költő és a zene kapcsolata (Kodály Zoltán, Bartók Béla), az irodalmi élet aktív szervezőjét bemutató tábla (*Sorsunk, Dunántúli Szemle* szerkesztője, szervezője), a Károlyi Amyhoz fűződő kapcsolat megjelenítése, a gyerekkorúkat író alkotó bemutatása, a közélettel foglalkozó költő, s az életmű örök értékére utaló összefoglaló.

A tartalom mellett nagyon fontos, hogy látványában is esztétikus legyen a bemutató. A látványtervet Mihalkov György kollégánk tervezte. Legfontosabb feladata az volt, hogy a számítógépeket, projektorokat olyan installációban helyezze el, amely takarja azokat, és Weöres Sándor világával is rokon legyen. Mihalkov György tizenegy színes installációt tervezett. A színeket a költő *Magyar etűdök* című rajzos, kéziratos könyve alapján állította össze. Ezt a kis vidám kötetet 1951-ben készítette Weöres feleségének, Károlyi Amynak karácsonyi ajándékkul. „Ez a könyv ajándék. Én is ajándékba kaptam. Fiatal házasságunkban W. S. rajzolta és írta számomra, annyiféle tintával, ahányféle színt kapott. Ezért lett olyan tarka, mint a színes tojás. Nekem mindmáig legkedvesebb ajándékom. Azt mondják, a szeretet annál inkább növekszik, mennél inkább osztogatják. Ilyen szeretettel adom olvasói kezébe ajándéknak ezt a könyvet” – írja Károlyi Amy a reprint kiadás bevezetőjében. A kiállítás

színvilágának ez a könyv volt az alapja. A parkettát fekete szőnyegpadló takarja, amin az élénk színű installációk jól mutatnak. A fehér falakon képzőművészeti alkotások sorakoznak (Illés Árpád, Medveczky Jenő festményei a költőről, Illés Árpád színpadtervei a *Holdbeli csónakos*hoz, Gyulai Líviusz *Psyché* illusztrációi, Hincz Gyula *Gyümölcskosár* című gyerekvers kötethez készített illusztrációi, Martyn Ferenc, Veress Pál és Szervánszky Jenő Weöresről készült portré grafikái, Klimó Károly rajzai Weöres versekhez, Sajdik Ferenc és Kaján Tibor karikatúrái, Antalffy Mária szobrászművész, bábművész karikatúra fejszobrocskája a költőről, valamint Lantos Ferenc *Ha homlokodban drágakő lakik* című Weöres vers képi elemzése, valamint Weöres rajzai). A tematikus táblák kevésbé harsány színekkel készültek, amelyeken fényképek, verskéziratok fotói, folyóiratok, levélrészletek és Weöres Sándor vallomásai olvashatók az adott témában. Kialakítottunk egy olvasósarkot, ahol az elfáradt látogató a könyvespolcra leemelheti Weöres Sándor kötetét, kedvére olvashat, kikeresheti a játékokba szereplő verseket, hogy segítséget kapjon egy-egy feladat megoldásához, valamint megnézheti a Weöres Sándor hetvenedik születésnapja alkalmából készített egyórás riportfilmet.

Ezzel a kiállítással tiszteleg a Petőfi Irodalmi Múzeum Weöres Sándor költői nagysága előtt. S épp a *Nagyság* című versében írja: „Munkámat használni lehessen, ne szajgátva csodálni.” Ennek a kívánságának felel meg a kiállítás.

A projekt a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával valósult meg.

A kiállítás képei

